

1.10.2024

SUPO 897/01.04.01.00/2024

Hallintovaliokunta

VNS 3/2024 vp Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Terrorismin tilannekuva

Terrorismin uhka Suomessa on kohonnut, eli neliportaisen asteikon tasolla kaksi. Suojelupoliisi on tunnistanut henkilöitä, joilla on motivaatio ja kyky tehdä terrori-iskuja, sekä henkilöitä, jotka aktiivisesti kannattavat terroristisia ideologioita. Uhkaa aiheuttavat radikaali-islamistista tai äärioikeistolaista ideologiaa kannattavat yksittäiset toimijat ja pienryhmät. Tällaiset henkilöt toimivat itsenäisesti ilman minkään terroristijärjestön ohjausta tai tukea. Iskuhankkeissa käytetään todennäköisesti helposti saatavilla olevia tekovälineitä, kuten teräaseita tai ajoneuvoja, ampuma-aseita tai räjähteitä. Iskun toteuttamispäätös ja valmistelu-aika voivat vaihdella useiden vuosien valmistelusta tilaisuuden tullen toteutettaviin yllättäviin tekoihin.

Kansallisessa tilannekuvassa on tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2017 jälkeen, jolloin uhkatasoa nostettiin. Terroristijärjestö ISIL on menettänyt maa-alueiden hallinnan Syyrian ja Irakin konfliktialueilla ja joitain henkilöitä lapsineen on palannut konfliktialueelta Suomeen. Viime vuosina Koraanien polttaminen ja Gazan sota ovat lisänneet radikaali-islamistisen terrorismin uhkaa Euroopassa ja Suomen lähialueilla, kuten Ruotsissa. Terroristijärjestöt ovat yllättäneet kannattajiaan kostoiskuihin.

Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on korostunut Supon uhka-arviossa vuodesta 2020 alkaen. Esimerkkejä uhkasta ovat Kankaanpään ja Lahden tapaukset, joista jälkimmäisessä tuomitut olivat valmistaneet 3D-tulostettuja aseita. Huolestuttavaa on, että Suomessa tapauksia on noussut esiin viime vuosina useita.

Verkko ja sosiaalinen media tarjoavat yksittäisille henkilöille ja pienryhmille keskeisen radikalisoitumisen, verkostoitumisen ja rekrytoinnin alustan, jossa maantieteellisellä sijainnilla ei ole suurta merkitystä. Verkkoympäristö mahdollistaa omaan ajatusmaailmaan soveltuvan viiteryhmän löytämisen useiden verkostojen, yksilöiden ja ryhmien joukosta. Verkkoympäristössä on ideologiasta riippumatta mahdollista hyödyntää anonymiteettiä, millä on todennäköisesti merkitystä erityisesti radikalisoitumisen alkuvaiheessa.

Verkkoympäristössä hyödynnetään salaisia viestisovelluksia ja keskustelualustoja, joilla voidaan esimerkiksi levittää propagandaa, kehottaa iskuihin ja ohjata iskujen tekemiseen. On tyypillistä, että omaa maailmankuvaa

rakennetaan ottamalla vaikutteita eri puolilta sen sijaan, että oltaisiin kiinnittyneitä yhteen järjestöön tai ideologiaan.

Nuorten radikalisoituminen verkossa on kansainvälisesti ajankohtainen trendi ideologiasta riippumatta. Euroopassa on ollut useita radikaali-islamistiseen ja äärioikeistolaiseen terrorismiin liittyviä pidätyksiä, joissa rikoksesta epäilty on ollut alaikäinen. Suomen terrorismitilanne seuraa yleensä kansainvälisiä kehityskulkuja.

Kansainvälinen terrorismi

Länsimaihin kohdistuvan radikaali-islamistisen terrori-iskun uhka on voimistunut viime vuosina Euroopassa. Terroristijärjestöt ISIL ja al-Qaida sekä niille uskolliset ryhmittymät aiheuttavat merkittävimmän terroriuhan maailmanlaajuisesti. Vaikka näiden terroristijärjestöjen vetovoima on vähentynyt huippuvuosista, niillä on yhä merkittävä asema radikaali-islamistisessa toimintaympäristössä. Suomessa radikaali-islamistinen terrorismi on pääosin tukitoimintaa, kuten rahoittamista ja propagandan levittämistä verkossa.

Erityisesti ISIL muodostaa yhä merkittävän uhkan myös Euroopalle. Ensisijaisen uhkan aiheuttavat yksittäiset henkilöt ja pienryhmät. Vankiloista vapautuvat sekä muut konfliktialueelta palanneet ISILin kannattajat vahvistavat todennäköisesti Euroopan radikaali-islamistisia verkostoja lähivuosina. ISIL ja al-Qaida ovat hyödyntäneet Israelin ja Hamasin välistä konfliktia sekä jännittynyttä Lähi-idän tilannetta propagandassaan, sekä kehottaneet kannattajiaan iskuihin länsimaissa. Euroopassa on kuluvana vuonna tehty useita pidätyksiä liittyen ISILiin kytkeytyviin radikaali-islamistisiin iskuhankkeisiin.

Terroristijärjestö ISILin Afganistanin provinssin (ISKP) terroristinen toiminta on vaikuttanut uhkatason myös länsimaissa, erityisesti Euroopassa. ISKP on ISILin Afganistanissa ja Pakistanissa toimiva alueellinen siipi. ISKP tuottaa aktiivisesti lännen vastaisiin iskuihin kannustavaa propagandaa. Järjestö on ISILin yleisen linjan mukaisesti kannustanut iskuihin, joiden kohteena ovat juutalaiset, kristityt ja uskontoja symboloivat kohteet. Suomi ei todennäköisesti ole ensisijainen iskujen kohde järjestölle.

Gazan konflikti on lisännyt erityisesti antisemitismia ja islaminvastaisuutta sekä niihin liittyviä väkivaltaisuuksia. Gazan tilanne sekä radikaali-islamististen terroristijärjestöjen propagandassa esiintyvät kehotukset kostoiskuihin voivat inspiroida yksittäisiä toimijoita vahingontekoihin tai väkivallantekoihin etenkin Israelia tai juutalaisia edustaviin kohteisiin. Myös muslimeihin kohdistuva ja väkivaltaan kehottava vihapuhe on lisääntynyt länsimaissa Hamasin hyökkäyksen jälkeen.

Hamasiin kytkeytyviä kiinniottoja tehtiin loppuvuodesta 2023 eri Euroopan maissa, esimerkiksi Tanskassa ja Saksassa. Aikaisemmin järjestön toiminta rajoittui Lähi-idän konfliktialueelle, mutta kiinniottot viittaavat siihen, että Eurooppa on todennäköisesti Hamasille aiempaa tärkeämpi toiminta-alue. Iranin ja Israelin välinen konflikti Hamasin hyökkäyksen jälkeen on keskittynyt Lähi-idän alueelle. Iranin ja sen tukemien ei-valtiollisten ryhmien, kuten radikaalishiialaisen Hizbollahin sekä Jemenin huthien Israelia vastaan kohdistamalla aseellisella toiminnalla on todennäköisesti myös jatkossa laajoja

vaikutuksia. Iranin korkein johtaja ajatollah Ali Khamenei on luvannut kostaa Israelille Hamas-johtaja Ismail Haniyehin sekä Hizbollahin johtaja Hassan Nasrallahin surmat. Eskalaatio voi vaikuttaa myös Euroopan turvallisuustilanteeseen.

Suomen lähialueilla terrorismin uhkaa ovat lisänneet viime vuosina Ruotsissa ja muissa Euroopan maissa tapahtuneet Koraanin polttamiset. Ruotsi on ollut tämän seurauksena radikaali-islamistisessa propagandassa kohteena poikkeuksellisella tavalla. Suomessa lainsäädäntö antaa poliisille Ruotsia paremmat mahdollisuudet puuttua uskonnollisten symbolien tuhoamiseen. Suomessa uskonrauhan rikkominen on säädetty laissa rangaistavaksi.

Syyrian ja Irakin konfliktialueilla oleskelee yhä joitakin radikaali-islamismia kannattavia henkilöitä, joilla on kytköksiä Suomeen. Lyhyellä aikavälillä on epätodennäköistä, että konfliktialueilta palanneiden verkostot tai yksittäiset palaajat aktivoituvat väkivaltaiseen terroristiseen toimintaan Suomessa. Al-Holista palanneiden kohdalla kyse on pienestä joukosta.

Syyrian ja Irakin konfliktin vierastaistelijailmiö kuitenkin nostaa terrorismin uhkaa Suomessa ja Euroopassa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Suomesta konfliktialueelle aikanaan muuttaneet aikuiset olivat jo lähtiessään kytköksissä radikaali-islamismiin. Konfliktialueella pidempään oleskelleet ovat todennäköisemmin sitoutuneempia ideologiaan, kuin ne, jotka ovat palanneet alkuvaiheessa ja mahdollisesti pettyneet ns. kalifaattiin. Naisilla oli tärkeä rooli ISILin niin sanotussa kalifaatissa muun muassa propagandan levittäjinä, värvääjinä ja uuden sukupolven kasvattajina. Keskeinen uhkatekijä ovat myös konfliktialueella muodostuneet yhteydet ja verkostot.

Toistaiseksi Suomessa palaajat ovat palanneet normaaliin elämään ilman rikosoikeudellisia seurauksia. Suomen tilanne poikkeaa olennaisesti monesta muusta EU-maasta, joissa useita palaajia on tuomittu vankeuteen toiminnastaan konfliktialueella. Suomessa konfliktialueelta palanneiden toiminnasta ei ole aloitettu yhtään terrorismirikostutkintaa.

Kansainvälisen terrorismin painopiste on siirtynyt Afrikkaan. Sahelin alueella toimivat terroristijärjestöt ovat voimistuneet. Ne hyödyntävät alueen maiden epävakautta ja heikkoa turvallisuustilannetta. Keskeisiä toimijoita ovat ISILin ja al-Qaidan alueelliset liittolaiset. Afrikan sarvessa toimiva al-Qaidan alueellinen liittolainen al-Shabaab epävakauttaa Somalian sisäistä tilannetta aiheuttaen pakolaisuutta sekä kohdistaa iskuja naapurimaihin, kuten Keniaan.

Äärioikeisto ja -vasemmisto

Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on kasvanut länsimaissa. Anders Behring Breivikin isku Norjassa oli ensimmäinen merkittävä äärioikeistolainen terroriteko 2000-luvulla ja on toiminut inspiraationa useille myöhemmille iskuille. Äärioikeistolaista terrorismia kaikissa länsimaissa, myös Suomessa, yhdistävät kiinnostus aseisiin ja räjähteisiin, viholliskuvat sekä verkossa leviävät ideologiat, salaliittoteoriat ja iskuihin yllyttäminen.

Äärioikeiston piirissä esiintyy varautumista eli ns. prepper-toimintaa. Terroristinen äärioikeisto on ollut kiinnostunut erityisesti ampuma-aseista ja räjähteistä, koska ideologiaan on kuulunut varautuminen yhteiskunnan luhistumiseen. Merkillepantavaa viime vuosina on ollut 3D-aseiden

tulostaminen. Niiden toimintavarmuus on kuitenkin huonompi kuin tavanomaisten aseiden.

Äärioikeistolaiseen ideologiaan liittyvää terroristista toimintaa edustavat esimerkiksi Siege-kulttuuri ja siihen liittyvä akselerationismi. Siege-kulttuurin ja akselerationismin kannattajat ovat äärioikeiston keskuudessa marginaalinen joukko ja valtakunnallisessa tilannekuvassa puhutaan yksittäisistä henkilöistä tai pienryhmistä. Siege-kulttuurin kulmakivenä on yhdysvaltalaisen James Masonin Siege-teos. Ideologiaan sisältyy ajatus yhteiskunnan romahtamisen edistämisestä ja rotusodasta.

Iskuhin yllyttäminen kansainvälisesti on osa Siege-kulttuuria ja toimintaan kytkeytyy myös suomalaisia henkilöitä. Suomessa paljastuneiden iskusuunnitelmien lisäksi akselerationismiin kytkeytyviä iskuja on toteutettu myös muissa maissa, ja sillä on näkyvä rooli äärioikeistolaisessa terrorismissa kansainvälisesti. Iskuhankkeita ja suunnitelmia ovat tehneet mm. Atomwaffen Division ja The Base. Atomwaffen Division on Isossa-Britanniassa, Kanadassa ja Australiassa kielletty terroristinen uusnatsijärjestö. Saksan Hallessa vuonna 2019 tapahtuneessa synagogaan kohdistuneessa terrori-iskussa tekijältä löydettiin Atomwaffen Divisionin propagandamateriaalia. The Base puolestaan on Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa kielletty terroristinen uusnatsijärjestö. El Pasossa tapahtui 2019 ampuminen, joka kohdistui meksikolaisiin siirtolaisiin. Tekijällä oli akselerationistinen aatemaailma.

Kankaanpään tapauksessa esiin noussut Order of Nine Angles (ONA) on äärioikeistolainen satanistinen organisaatio, joka on liittynyt useisiin murhiin ja terrori-iskusuunnitelmiin. Osa Siege-kulttuuriin kytkeytyvistä akselerationismia ja rotusotaa kannattavista henkilöistä sisällyttää esimerkiksi ONA:n ritualistisia ja satanistisia näkemyksiä osaksi ideologiaansa.

Antifasistisen äärivasemmiston toiminta keskittyy äärioikeiston vastustamiseen aiheuttaen ensisijaisesti uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle esimerkiksi mielenosoitusten yhteydessä. Euroopassa terroristinen toiminta painottuu etenkin Välimeren alueen maihin. Suomessa äärivasemmiston terroristisen toiminnan uhka on arvioitu matalaksi. Suojelupoliisi seuraa, arvioi ja torjuu myös EU:n terroristijärjestöksi luokitteleman Kurdistanin työväenpuolueen (PKK) kansalliselle turvallisuudelle muodostamaa uhkaa. PKK:n väkivaltainen toiminta kohdistuu Turkkiä ja sitä edustavia tahoja kohtaan. Suomeen kohdistuvan väkivaltaisen toiminnan uhka on matala.

Erikoistutkija

Anna Santaholma Orellana

Liitteet

Jakelu

Hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi